

۱۴۵۲۵۴۳

مدیریت تحول

با تأکید بر قرآن و نهج البلاغه

تأليف و تدقيق: دکتر ماشاله وليخانی دهاقانی

مؤسسه شکوه ذهن ایرانیان

سرشناسه	:	ولیکانی دهقانی، ماشاءاله، ۱۳۵۳.
عنوان و نام پدیدآور	:	مدیریت تحول با تاکید بر قرآن و نهج البلاغه / تالیف ماشاءاله ولیکانی دهقانی.
مشخصات نشر	:	تهران: پرتوک، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	:	۲۳۳ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۹۶۹۴۱-۷-۴
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیا
داشته	:	کتابنامه: ص ۲۱۹-۲۳۳؛ همچنین به صورت زیرنویس
موضوع	:	تحول سازمانی -- مدیریت
موضوع	:	خودسازی - جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	:	شخصیت -- تحول و تغییر (اسلام)
رده‌بندی شنگره	:	۱۳۹۵ م/۸۵۸/HD
رده‌بندی دی‌سی	:	۶۵۸/۴۰۶
شماره کتابشناختی	:	۴۴۶۴۳۸۱

نام کتاب	:	مدیریت تحول با تاکید بر قرآن و نهج البلاغه
مؤلف	:	ماشاءاله ولیکانی دهقانی
ناشر	:	پرتوک
چاپ و صحافی	:	تفرد
قیمت	:	۱۵۰۰۰ تومان
نوبت و سال چاپ	:	اول/۱۳۹۵
شمارگان	:	۱۰۰۰ نسخه

دیساجہ

سپاس و ستایش

مرخدای را جل و جلالت که آثار تبارکیت او بر چہرہ روز روشن، تہان است و انوار
حکمت او در دل شب تار، در فشان. آفریدگاری که خویش را بہ ما شناساند و درہای علم
را بر ما کشود و عمری و فرصتی عطا فرمود تا بدان، بدہ فیض خویش را در طریق علم و
معرفت بیازناید.

و، بچنانکہ حاصل آموختہ ایمان را تقدیم می کنیم بہ آنان کہ مہر آسمانی شان آرام بخش
آلام زمینی مان است.

فهرست مطالب

۱۱	 مقدمه
----	-------------

بخش اول:

۱۵	 مروری بر مدیریت و مکاتب آن
۱۶	 تعاریف و مفاهیم مدیریت
۱۸	 سیر اندیشه در مدیریت
۱۸	 اندیشه‌های نخستین مدیریتی
۱۸	 مکتب کلاسیک
۱۸	 مکتب نئوکلاسیک (رواد انسان‌ها)
۱۹	 مکتب سیستم‌های اجتماعی
۱۹	 مکتب اقتضایی
۲۰	 مکتب نوگرایی
۲۱	 وظایف مدیریت
۲۳	 سطوح مدیریت
۲۴	 مدیریت اسلامی
۲۵	 اهداف مدیریت اسلامی

بخش دوم: گام‌های تحول

فصل اول:

۳۱	 خودسازی (تغییر فردی)
۳۱	 مقدمه
۳۴	 هدف خودسازی در دین اسلام
۳۵	 پدیده‌ی خودسازی در قرآن

۴۸	خودسازی و تهذیب نفس در نزد پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم)
۴۹	مراحل خودسازی
۵۰	خودسازی در نهج البلاغه با تاکید بر سیره حضرت علی (ع)
۵۶	خودسازی در حکمت، نامه و خطبه‌ها
۵۸	خودسازی کارگزاران از منظر نهج البلاغه
۶۰	پیش‌نیازهای خودسازی و سازندگی از نگاه نهج البلاغه

فصل دوم

۶۹	تحول گروهی
۶۹	مقدمه
۷۱	تغییر گروهی از دیدگاه قرآن
۷۳	الف. آیاتی که تأثیر اجتماع را در گروه تغییرات درونی می‌دانند
۷۶	ب. آیاتی که به‌صورت طلق‌یابند و اثر هر رفتاری را متناسب با خود رفتار می‌دانند
۷۷	ج. آیاتی که به حوزه‌ها و اجتماعات تأثیر اشاره دارند
۸۲	اهداف تغییرات گروهی از منظر قرآن
۸۵	تغییر گروهی در کلام امام علی (علیه السلام)
۸۶	جایگاه تغییر گروهی از دیدگاه نهج البلاغه
۸۸	عوامل تغییرات گروهی در سیستم از نظر امام علی (علیه السلام)
۹۲	تأثیر تغییرات گروهی بر جوامع از دیدگاه نهج البلاغه

فصل سوم

۹۷	تحول سازمانی
۹۷	مقدمه
۱۰۰	تحول سازمانی
۱۰۲	انواع تغییرات در سازمان
۱۰۳	تحول سازمانی از منظر قرآن
۱۱۹	شناخت مقاومت در برابر تغییر و مدیریت آن

۱۲۱.....	راهبردهای گوناگون برای غلبه بر مقاومت در برابر تغییر
۱۲۴.....	ویژگی‌های مدیر تحول‌آفرین
۱۲۷.....	مدیریت تحول از دیدگاه نهج البلاغه
۱۲۸.....	سخنان امیر مؤمنان

بخش سوم: دو معیار اساسی تحول

فصل اول:

۱۳۵.....	مدیریت زمان
۱۳۵.....	مقدمه
۱۳۸.....	تعریف مدیریت زمان
۱۳۹.....	تعاریف و تدبیری زمان
۱۴۱.....	مفهوم شناسی مدیریت زمان
۱۴۲.....	چرا به مدیریت زمان نیاز داریم؟
۱۴۳.....	کاربرد مدیریت زمان
۱۴۴.....	اصول مدیریت زمان
۱۵۵.....	رویکردهای متفاوت به زمان
۱۵۶.....	چرخه‌ی بهره‌وری زمان
۱۵۸.....	قوانین مرتبط با مدیریت زمان
۱۵۸.....	قانون پارتو
۱۵۹.....	قانون پارکینسون
۱۵۹.....	قانون دقیقه‌ی نود
۱۶۰.....	فنون مدیریت زمان
۱۶۳.....	توانایی «نه» گفتن: ابزاری برای کنترل زمان
۱۶۵.....	تفویض اختیار: تکنیکی برای مدیریت زمان
۱۶۶.....	دسته‌بندی مکاتبات؛ راهی برای اداره‌ی زمان
۱۶۶.....	تعلیل ورزیدن

۱۶۸.....	درمان تعلل ورزیدن.....
۱۶۹.....	مدیریت زمان در آیات و سوره‌های قرآن کریم.....
۱۷۴.....	مصادیقی عینی از مدیریت زمان در قرآن کریم.....
۱۷۹.....	مدیریت زمان از منظر نهج البلاغه.....
۱۸۳.....	اصول مدیریت زمان در نهج البلاغه.....
۱۸۶.....	نقش مدیریت زمان در تکامل فردی.....
۱۸۷.....	روش‌های مدیریت زمان.....
۱۹۱.....	راه‌های بهره‌مندی از مدیریت زمان.....
۱۹۳.....	اثاث وجود مدیریت زمان در زندگی.....
۱۹۴.....	موانع مدیریت زمان.....

فصل دوم :

۱۹۷.....	الگوپذیری مدیران.....
۱۹۷.....	مقدمه.....
۱۹۹.....	الگوپذیری انسان.....
۱۹۹.....	ضرورت اسوه‌نمائی.....
۲۰۱.....	چرایی الگوبردای.....
۲۰۲.....	اهمیت الگوپذیری در قرآن.....
۲۰۳.....	نقش الگوها در جامعه.....
۲۰۴.....	حکومت اسلامی از دیدگاه نهج البلاغه.....
۲۰۵.....	خصوصیات مدیران از دیدگاه امام علی.....
۲۰۶.....	الگوپذیری مدیران از منظر نهج البلاغه.....
۲۱۰.....	الگوپذیری مدیران از منظر نهج البلاغه.....
۲۱۴.....	نمونه‌ای از الگوپذیری در کلام امیرالمومنین.....

مقدمه

جامعه انسانی از آن جهت که متشکل از افراد با منافع و سلايق متعارض و مختلف است برای ساماندهی اجتماعی و تیر به بهترین بازده ضرورتاً نیازمند یک نظام مدیریتی شایسته است. در واقع مدیریت یکی از بنیادی‌ترین الزامات جوامع بشری است. ویژگی‌های مدیران و رویکردهای مختلف در سبب‌های مدیریتی آن‌ها باعث می‌گردد دورنمایی از مسیر حرکت جامعه ترسیم گردد. چه بسیار مدیران و رهبران خودکامه‌ای که جامعه‌ای را رو به رخوت و نابودی کشانده‌اند و نیز چه بسیار مدیرانی که با تدبیر و کارآمدی جوامع رو به سقوط را از پرتگاه نابودی نجات داده و به رشد و شکوفایی رسانده‌اند.

مدیریت اسلامی بعنوان یکی از معیارهای اساسی مدیریت، با بکارگیری صحیح منابع انسانی و امکانات مادی، برگرفته از آموزه‌های اسرارمی راه برای نجات جوامع هموار نموده است و در واقع موضوعی است که از دیرباز مورد تعالفاً نظر همه کسانی بوده است که دل در گرو اسلام داشته‌اند. بر این اساس، بسیاری کوشش‌ها شده تا در جهت شناخت و معرفی این پدیده‌ی مهم، گامی فرا پیش نهند. و اهمیت آن به حدی است که امیر المومنین علی (علیه السلام) مدیریت را محور و قطب می‌دانند، تمام مسایل را در جامعه اسلامی بر محور مدیر و مدیریت خلاصه می‌کنند و می‌فرمایند: «تدبیر و مدیریت خود سرمایه اندک را افزون می‌کند، اما مدیریت و تدبیر سوء و ضعیف سرمایه‌ی انبوه را

نیز نابود و زائل می‌سازد.» امام علی (ع) در جای دیگر می‌فرمایند: «رجعت و سیر قهقرای بی‌چهار علت عمده دارد که مهمترین آن سوء مدیریت است.»

با بیان هدف مدیریت اسلامی می‌توان اشاره کرد هر علمی هدفی را دنبال می‌کند و در پی دستیابی به مقصدی است. در تعریف مدیریت نیز عنوان می‌شود که هدف نیل به اهداف سازمان است. این هدف یا ارائه خدمات و یا تولید محصول می‌باشد. هم‌چنین هدف مدیریت در یک جامعه غربی حداکثر کردن سود است. به عبارت دیگر سود اصالت دارد و انجم وظایف مدیریت در راستای نیل به این هدف است. حال چرا مدیریت در جامعه عرب به دنبال حداکثر سود است؟ زیرا سعادت را در مادیات و در دنیا جستجو می‌کند و به ایان کر (آخت) اعتقادی ندارد. حال آنکه در قرآن این صفت از ویژگی‌های کافران شمرده شده است. نگرش به انسان در مکاتب مختلف مبنای بسیاری از رفتارها را در آن جامعه تشکیل می‌دهد.

اصول و مبانی حاکم بر مدیریت اسلامی را می‌توان در موارد زیر برشمرد: در اسلام تفکیکی بین دنیا و آخرت؛ صورت گرفته است. آخرت ادامه حیات دنیوی محسوب می‌شود لیکن اصالت دادن به دنیا و محبور و مقدم داشتن آن مذموم شمرده شده است. بر این اساس هر نوع فعالیت دنیوی با نیت اخروی، مبادا بوده و در انسان مسلمان برای تلاش و اصلاح امور دنیوی و خدمت به بندگان خدا، نیت محسوب می‌شود. نیت همان نطفه‌ای اولیه افکار است که به ذهن می‌آید و مبنای ترویج رفتار و عمل می‌باشد. اگر کنترل انسان بر این گلوگاه باشد بسیاری از اعمال او اصلاح و کنترل خواهد شد. توحید؛ توسل و توکل به هر اراده و شخصی غیر از خدا شرک است. در این دنیا، بسیاری از ما در طول حیات خود بارها دچار شرک می‌شویم. در سوره یوسف، زمانی که یوسف خواب هم زندانیان خود را تعبیر می‌کند به یکی می‌گوید تو ندیم پادشاه خواهی شد و وقتی رفتی آنجا از ما هم یادی کن. قرآن می‌فرماید بخاطر این تفکر، یوسف چند سال دیگر در زندان بماند. نتیجه‌ی آنی در اسلام چندان مهم نیست بلکه ادای تکلیف مهم است حتی در تبلیغ دین. در این مورد سوره عبس در قرآن نکته بسیار جالبی دارد. بیش‌دهی؛ پیگیری هدف در تمام فعالیت‌ها همراه با بیش‌دهی است. به عبارت دیگر در اسلام وظیفه تعطیل ناپذیر هر

انسان بیش‌دهی به سطوح پایین‌تر خود و بیش‌گیری از سطوح بالاست (ولایت سلسله مراتبی انسان‌ها نسبت به هم).

یکی از مهم‌ترین مباحث اجتماعی که در طول تاریخ مورد بحث متفکران بوده مسئله-ی: "تغییر و تحول" است؛ زیرا بدون تردید هیچ جامعه‌ای نیست که در گذر زمان در معرض تحول قرار نگیرد و از طرفی نیز، دانش اداره کردن این تغییر و تحول ضرورتی دوچندان پیدا می‌کند.

این کتاب نیز در صدد تحقق این هدف مهم است که بتوان تغییرات و تحولات مهم سازمان‌ها که امنی‌ترین اجزاء اجتماع هستند را بررسی کند و با تأکید بر قرآن و نهج البلاغه مدیریت تحول در نظام اداری را در سه بخش تنظیم و تدوین نماید. امیدواریم با نگارش این کتاب گامی موثر در راستای ترویج مدیریت تحول با تأکید بر قرآن و نهج البلاغه در جامعه و مردمی کشور صورت پذیرد.

دکتر ماشاءاله ولیخانی دهاقانی